díkům za toto první, všestranné a na výši moderní vědy stojící zpracování nesporného řízení. *P.*

Ústavní a správní právo.

Pražák Jiří, Rakouské právo správní. Část druhá: *Nástin zvláštní části práva správního.* Dle akademických přednášek upravil a doplnil Frant. *Fiedler.* Nákladem Jednoty právnické, Praha 1906 (str. 458).

Od úmrtí profesora Jiřího Pražáka uplynulo přes půl druhého roku. V poměrně krátké této době podařilo se Právnické Jednotě doplniti nezakončené velké dílo zesnulého o rakouském právu veřejném tak, že dnes jediná česká literatura právnická může honositi se dílem, podávajícím systematický obraz o celém oboru veřejného, t. j. ústavního a správního práva v Rakousku. Spisem právě uvedeným zakončeno dílo Pražákem započaté a jím jen pro obor ústavního práva provedené.

Okolnost, že prof. Pražák nemohl celé dílo sám zakončiti, nemohla zůstati bez účinků na povahu díla samého. Zjevno to již ze zevního objemu jednotlivých částí díla tohoto. Ústavnímu právu věnovány plné čtyři svazky; správní právo, předmět to nepoměrně obsáhlejší než ústavní právo, stlačeno do dvou toliko svazků. Příčiny tohoto nepoměru v objemu ústavního a správního práva vysvětleny jsou v předmluvách, jež pořadatelé obou svazků o správním právu každé části předeslali.

Pořadatel první, všeobecné části práva správního, prof. B. Rieger musil z nedokončeného rukopisu, z akademických přednášek, z některých článků a jiných spisů zesnulého dovršiti zamýšlený soustavný celek. Pořadatel druhé, zvláštní části práva správního neměl po ruce jiné pomůcky, než litografovaných akademických přednášek, pocházejících vlastně již z let osmdesátých.

Nejen zevně, co do objemu, ale také vnitřně, co do způsobu zpracování jednotlivých materií lze postřehnouti zvláště mezi posledním svazkem, jednajícím o zvláštní části správního práva, a mezi svazky, jež pojednávají o ústavním právu, značné rozdíly. V ústavním právu autor, probíraje se jednotlivými partiemi, snaží se je osvětliti ze všech stran a proniká až k jednotlivým i podrobným předpisům zákonným, luště při tom kontroversy již vzniklé, nebo jež by mohly teprve vzniknouti, na základě pomůcek, jež poskytuje odborná literatura i judikatura. Ve zvláštní části správního práva obmezují se výklady na to, že podává se přehled zákonného materiálu a obsahu téhož, aniž by zabíhalo se do podrobností neb do právnické kasuistiky; jen v partiích zvláště důležitých (ku př. o právu živnostenském, o obecném školství) vnikají výklady i do podrobností judikatury.

Tento jen přehledný a povšechný způsob výkladů nelze prohlašovati za vadu, protože je též důsledkem novodobého vývoje veřejné správy. Není práv ního oboru, který by tak bezpříkladně rychle rostl, jako obor správního práva. Pronikavé změny v ohledu kulturním, hospodářském a sociálním, jakých byla svědkem zvláště druhá polovice předešlého století,

pak zásadní převraty v názorech široké veřejnosti o úkolech a působnosti státní organisace, jaké nastaly během posledního třicetiletí, měly na vývoj zákonodárství a správy vliv tak rozhodný, že nemohlo to zůstati bez účinku na rozvoj vědy právnické. Kdežto druhdy obory práva soukromého, pak práva ústavního považovány byly právem za nejdůležitější a nejobjemnější, přerostl je dnes obor práva správního, dojista aspoň pokud jde o objemnosť. Kdo dnes nakresliti chce obraz veškerého práva správního, nesmí proto zabíhati do všech podrobností, nýbrž musí ukládati sobě obmezení, chceli opravdu, aby výklady svými dosáhl zamýšleného účelu. Podrobné propracování správního práva bude možné jen specialisací, t. j. tím postupem, že probírány budou vědecky a soustavně jednotlivá odvětví veřejné správy, ku př. školství, správa zemědělství atd. Tento postup jest nezbytným proto, že nestačí, aby jednotlivá odvětví veřejné správy projednávána byla jen z povšechných hledisek hospodářských, sociálních a pod., nýbrž aby propracována byla též právnicky tak důkladně, jak stalo se v oboru jednotlivých institucí práva soukromého. Na tuto cestu obrací se také již vývoj vědy práva správního.

Poslední část Pražákova díla o veřejném právu má v tomto smyslu podati současný přehled o rakouském právu správním, sledujíc při tom nikoliv vedlejší účel, aby byla pomůckou pro akademické studium tohoto oboru. Soustava, které se autor při tom přidržel, odpovídá takovému roztřídění práva správního dle předmětů veřejné správy, jaké nastíněno bylo již v prvním svazku. Z oboru práva správního vyloučeny byly správa záležitostí zevnějších, pak správa finanční a spravedlnosti, ježto tyto správní materie dle nynějších programů učebních na universitách i dle obyčeje ve vědě ustáleného bývají předmětem zvláštních vědeckých disciplin. Na nejpřednějším místě pojednává autor o správě vojenství, přidržuje se názoru Steinova, dle něhož vojenská organisace jest abstraktním představitelem státní moci. V části té probrána jednak branná soustava dle branného zákona s příslušnými předpisy k tomu se připojujícími, jednak povinnosti, jež ukládá branná moc občanstvu i mimo povinnost služební. V oboru vnitřní správy postavena do popředí správa policejní. Autor ohraničuje obor této správy velmi široce, zařaďuje sem zásadně všechna opatření veřejné správy, která nespadají do ostatních oborů vnitřní správy, jmenovitě do oboru správy kultu a vyučování, správy národohospodářské a sociální; v tomto smyslu pojednáno v rámci správy policejní jmenovitě též o správě zdravotní, ač novější směry ve správní vědě ovládány jsou tendencí, vykázati zdravotnictví v oboru veřejné správy samostatné postavení, jakož činí jmenovitě *Ulbrich* ve své učebnici (Lehrbuch des österreichischen Verwaltungsrechtes, 1903). Nad to rozšířen obor policejní správy názorem autorovým, dle něhož patří do tohoto oboru všechna opatření státní, kterými odstraňují se překážky vadící rozvoji státu samého i jiných svazků lidských i jednotlivců. Zařadil proto Pražák do policejní správy některé partie, které dnes zařaďují se do jiných oborů správy, do správy národohospodářské a sociální, a to s jistým odůvodněním. Tak zařaděny do policejní správy veterinářství (§ 113. „dohled k chovu zvířat"),

nebo policie komunikační (§ 110. „policejní předpisy týkající se užívání prostředků komunikačních"), ač tyto partie mohly najíti vhodnějšího umístění v příslušných oddílech správy národohospodářské.

V kapitole o správě kultu a vyučování nejvíce místa věnováno školství obecnému. Hledíc k změnám jež právě v posledním desítiletí v tomto oboru byly provedeny, musily přednášky autorem zanechané, jež jsou podkladem tohoto spisu, pořadatelem zde býti značně rozšířeny. Hlavní zřetel obrácen zde k zákonným poměrům v Čechách, částečně i na Moravě. Je dojista mezerou tohoto díla, že nepřihlíženo i k zákonodárství, jež v oboru obecného školství vydáno v jiných zemích rakouských. Mezeru tu — jak dlužno spravedlivě doznati — bude lze vyplniti způsobem postačitelným toliko speciálními pracemi, jež by tento obor vyčerpávaly.

V kapitole o správě národohospodářské probrána vedle všeobecných opatření státních v oboru hospodářské správy opatření týkající se výroby prvotní, zvláště zemědělství, a potom právo živnostenské. Zvláště toto poslednější probráno velmi pečlivě; ovšem bylo třeba četných doplňků, podmíněných novým, v tomto oboru zvláště živým zákonodárstvím.

Do správy sociální pojaty byly správa chudinství, opatření za účelem vyrovnání hospodářských nerovností (opatření obmezující volnou soutěž), pak dělnické pojišťování, a konečně zvláštní opatření v zájmu dělnickém. Partie nejposledněji uvedená je vlastně novou, zařaděnou do tohoto spisu pořadatelem následkem vývoje zákonodárství z posledních dob.

Jako každá práce, která ve svém oboru je novou, má i tato práce své vady a nedostatky. Příčina jich netkví jen v tom, že spis o správním právu nespracoval Pražák sám a že vlastně z neúplných toliko pomůcek musili pořadatelé provésti poslední část stavby zesnulým postavené a nedokončené, nýbrž v povaze předmětu samého a též v jisté novosti věci. Nemáme dosud v rakouské literatuře právnické systematického zpracování, jež by vyčerpávalo celý obor správního práva. Jak obtížnou jest práce, která chce tuto mezeru vyplniti, dokazuje dříve citovaný spis Ulbrichův, který přicházeje od všeobecných úvah o veřejné správě k positivnímu rakouskému správnímu zákonodárství, obmezil svůj úkol toliko na vybrané partie práva správního. Vedle této obtíže, plynoucí z neobyčejné téměř neohraničené obsáhlosti předmětu a z novosti věci, spočívala při tomto díle další obtíž v tom, že dílo to má býti pomůckou k akademickému studiu. Z tohoto účelu vyplývala nutnost, aby vyloučeno bylo co možná vše, co by při studiu bylo přílišným a tudíž zbytečným zatížením.

Přes tyto nedostatky bude dílo o rakouském právu správním v české právnické literatuře vědecké míti svůj určitý význam, podávajíc přehledný nárys celého tohoto oboru, takže může býti základem pro speciální práce o jednotlivých oborech správního práva. Kdyby dílo Pražákovo, jež podařilo se uskutečniti s mnohými obtížemi, splnilo i jen toto očekávání, získalo by sobě zásluh neocenitelných. *F.*